Antroje saloje, esančioje į P nuo pirmosios, vietinių žmonių vadinamoje Kulniku, aptikta vėlyvojo neolito gyvenvietė su virveline keramika, o kiek į V nuo jos - išlikęs X-XII a. m.e. gyvenvietės kultūrinis sluoksnis.

Dvi naujos, greičiausiai mezolito laikotarpio stovyklos aptiktos dar Karkliškių kaime. Viena iš jų (Ožnugario - 3) aptikta prie pat Ožnugario kalvos (į R nuo jos), kur 200x50 m ariamos dirvos plote surinkta išartų titnagų. Apie 100-150 m į Š nuo Ožnugario kalvos, jau prie pat kelio iš Varnių į Biržulio sąsmauką aptikta (dešinėje kelio pusėje) Ožnugario 2-ji stovykla. Abiejose stovyklose surinkta apie 500 titnago dirbinių ir žaliavos.

Dviejų neolito gyvenviečių pėdsakai aptikti ariamose kalvose prie senųjų Varnelės žiočių į subborealinio laikotarpio Biržulio ežerą Kujainių kaime. Greičiausiai suardytų paminklų būta ir dešiniajame, ir kairiajame upelio krantuose.

Biržulio ežero R pakrantėje (nuo Pavandenės pusės) akmens amžiaus paminklų iki šiol nerasta.

Adomas Butrimas

OŽNUGARIO 1-OS NEOLITO GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1985 M.

1985 m. IEM toliau tyrinėjo akmens amžiaus paminklus prie P Biržulio ežero dalies. Pradėti Ožnugario 1-os neolito gyvenvietės tyrinėjimai. Ši gyvenvietė yra Telšių rajono Varnių apylinkėje, Karkliškių kaime prie kelio Varniai-Biržulio sąsmauka, 5-ame kilometre nuo Varnių, dešinėje keliuko pusėje, 250 m į ŠR nuo Ožnugario kalvos, smėlyne, ant senosios Biržulio terasos, netoli šio ežero subborealinio kranto.

Radinių - titnago dirbinėlių, skelčių, nuoskalų - pastebėta žemės paviršiuje. Pirmuosiuose kvadratuose, kur paviršiuje aptikta daugiausia radinių, kul-

tūrinio sluoksnio nebuvo. Todėl tyrinėta V kryptimi, kūr buvo aptiktas ir kultūrinis sluoksnis. Iš viso 1985 m. šioje gyvenvietėje ištirtas 284 m^2 plotas.

Kultūrinis sluoksnis su gausiais radiniais aptiktas tyrinėto ploto V dalyje. Stratigrafija: 15-20 cm storio velėnos ir dirvožemio sluoksnis (smėlingas), giliau 15-30 cm storio pilkas smėlis - kultūrinis sluoksnis su radiniais, dar giliau - šviesios spalvos nejudintas smėlis be radinių. Ištirtame plote aptikti du židiniai. Mažesniojo skersmuo 110 cm, gylis nuo kultūrinio sluoksnio apačios - 60 cm. Dugne aptikti trys nedideli akmenys. Židinio žemė juoda, anglinga, radinių nedaug: tik keli titnagėliai. Didysis židinis 140 cm skersmens ir 110 cm gylio nuo kultūrinio sluoksnio apačios. Židinyje aptikta apie 500 titnago dirbinių ir žaliavos, keramikos nebuvo. Kokių nors statinių pėdsakų kultūriniame sluoksnyje nepastebėta. Kultūrinis sluoksnis su radiniais dar tęsiasi į P, ateinančiais metais numatoma tyrinėjimus tęsti šia kryptimi.

1985 m. tyrinėtame plote aptikta apie 250 titnago dirbinių, apie 3500 titnago skelčių ir nuoskalų, apie 30 trapių puodų šukių be ornamento su mineralinėmis priemaišomis molio masėje, vieno puodo pakraštėlis puoštas virvelės įspaudais. Tai bene pirmoji gyvenvietė prie Biržulio ežero, kurioje taip gausiai aptikta titnago, ypač skelčių ir nuoskalų. Strėlių antgaliai 4 lancetiniai, 2 trapeciniai, 2 lapelio formos ir 1 trikampis. Aptikta po keliasdešimt gremžtukų, grandukų, grąžtelių, kaltelių, daug įstatomųjų ašmenėlių, titnaginių peilių, rėžtukų, įvairių kitų dirbinių. Skaldytiniai įvairūs: ir vienagaliai piramidiniai - kaip ir iš kitų vėlyvojo neolito gyvenviečių prie Biržulio, ir taisyklingi cilindriniai - paveldėti iš žymiai ankstesnių laikų. Pirmą kartą šiame regione viename paminkle aptikti du apskaldyti ir kiek gludinti įtveriamieji kirveliai, vienas iš jų su išryškinta pentimi. Be to, keli tinklų pasvarai, vienas smiltainis galąstuvas.

Kol gyvenvietės tyrinėjimai nebaigti, dar gana

sunku spręsti apie jos chronologiją, tačiau, remiantis titnago dirbinių tipologija, paminklas greičiausiai priskirtinas ankstyvojo neolito pabaigai ar viduriniam neolitui - III tūkstantmečio pr.m.e. I-ajai pusei. Tai būtų ankstyviausias tyrinėtas neolito paminklas Biržulio ežero regione.

Algirdas Girininkas

ŽEMAITIŠKĖS 3-ČIOS GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1984-1985 M.

Žemaitiškės 3-čia gyvenvietė yra Švenčionių raj., Švenčionėlių apyl., 0,8 km į ŠV nuo Rėškutėnų kaimo, Kretuono ežero R pusėje, buvusios ežero lagūnos R pakrantėje. Melioratorių išlygintoje pievoje ir dabar žymu kalvelė. Ji tarp pelkių buvo kaip sala, kurios absoliutinis aukštis 146,5 m. 1980-1982 m., kai šią kalvelę ardavo, jos paviršiuje buvo aptikta titnaginių nuoskalų, tinklų pasvarų, smulkių puodų šukių. Matyti, kultūrinio sluoksnio būta ir ant kalvelės, tačiau melioracijos metu jis nustumdytas į šonus.

1984-1985 m. MAII ištyrė 240 m^2 gyvenvietės plotą. Tyrinėjant paaiškėjo, kad kalvelės šlaite pastebėtasis kultūrinis sluoksnis yra viršutinis. Atidengiant V ploto dalį, pastebėta, kad po sapropelingų durpių sluoksniu su sraigėmis (3-25 cm) yra stambiagrūdžio smėlio - 5-10 cm storio sluoksnis. Po juo vėl sapropelingų durpių sluoksnis (3-15 cm) su dar didesne gelavandenių sraigių priemaiša.

Viršutiniame sapropelingų durpių sluoksnyje (A) aptikta 3-12 cm skersmens kuoliukų eilė. Jų galai buvo nusmailinti ir įkalti į šlyną. Čia rasta ir rąstų liekanų, iki 2,05 m ilgio, apkapotais galais, aptikta daug pušų žievių: būta ištisai žieve išklotų plotų nuo 1 m^2 iki 2,5-3 m^2. Tarp rąstų ir žievių aptikti penki 30x37x25 cm dydžio akmenys, kurie